

Møte for lukkede dører
tirsdag den 25. mai 1948 kl. 9.

President: M o n s e n .

D a g s o r d e n :

1. Tilråding frå den utvida finans- og tollnemndi om lån til Norges Bondelag i samband med utførsle av hestar til Polen i 1948 (innst. S. C.).
2. Referat

Etter forslag av presidenten besluttades enstemmig:

1. Møtet holdes for lukkede dører.
2. Regjeringens medlemmer og de i forretningsordenens § 54 nevnte funksjonærer gis adgang til møtet.

Presidenten: Presidenten foreslår videre at byråsjef Johan Cappelen i Handelsdepartementet gis adgang til møtet - og anser det vedtatt.

Statsråd Brofoss overbrakte 1 kongelig proposisjon (se under Referat).

Tilråding frå den utvida finans- og tollnemndi om lån til Norges Bondelag i samband med utførsle av hestar til Polen i 1948 (innst. S. C.).

Om saken i dens alminnelighet uttalte

Terje Wold: Denne sak, som er hemmelig, henviser til en traktat som er inngått mellom Norge og Polen. Denne traktat har, så vidt jeg kan se, ennå ikke vært behandlet av Stortinget. I tillegget til traktaten, som Stortinget i dag innbys til å behandle, forplikter Norge seg til å stille en kreditt til Polen på i alt ca. 3.750.000 kroner. Jeg vil bare i anledning av denne saks behandling, når det gjelder dens formelle side, si at jeg skulle tro at det ville vært mest korrekt om traktaten i sin helhet med det tillegg som vi i dag behandler, først hadde vært behandlet av Stortinget og eventuelt godkjent av Stortinget. Det følger av Grunnlovens § 26, 2net ledd, hvor det heter:

«Traktater angaaende Sager av særlig Vigtighed og i alle Tilfælde Traktater, hvis Iværksættelse efter Konstitutionen nødvendiggjør en ny Lov eller Storthingsbeslutning, bliver først bindende, naar Storthinget har givet sit Samtykke dertil.»

Jeg henviser i den forbindelse til en sak vi for ikke lang tid siden behandlet, vedrørende handelsavtalen med Sverige.

Et annet spørsmål som det ikke er opplyst noe om i selve proposisjonen, er den omstendighet at saken er hemmelig. Det gjelder et hestesalg og en kreditt. Jeg vet ikke hvorfor denne sak er en hemmelig sak, men det kan skyldes grunner som jeg ikke kjenner til. Men jeg vil bare i den anledning nevne at det forekommer meg at det ville være en fordel om saker i størst mulig utstrekning kan behandles i Stortinget som offentlige saker.

Med hensyn til selve saken, så er forholdet det at artikkel 2 i denne tilleggsavtalen bestemmer at Norge skal stille en kreditt på kr. 3.750.000 til den polske stat. Det vi nå innbys til å gjøre, er å stille en kreditt til Norges Bondelag. Altså, etter selve betalingsavtalen er forholdet tenkt ordnet på den måte at den polske regjering ved kjøp av hester her i landet skulle betale halvparten kontant, og resten skulle da den polske regjering betale ved en kreditt som den norske stat skulle stille på en såkalt «Compte Nouveau» til kreditt for Narodowy Bank Polski hos Norges Bank. Hvis man hadde fulgt § 2 i denne avtale, ville forholdet blitt at de norske hesteeiere som solgte hester til Polen, ville få sitt oppgjør fullt ut kontant med en gang, og det ville blitt den norske stat som senere fikk med den polske regjering å gjøre, og da ville den norske stat i henhold til avtalen etter 2 ½ års forløp kunne få dekket den kreditt som på denne måte ble stillet til disposisjon for den polske regjering. Jeg innser i grunnen ikke nødvendigheten av at man er gått til denne nye ordning, hvorved kreditten skal ytes til Norges Bondelag og man altså inngår i et 2 1/2-årig forhold med Bondelaget. Det blir jo også dyrere, det koster - etter det som er opplyst her - 5 pst. av kjøpesummen, som Norges Bondelag skal holde tilbake til administrasjon. Det er min oppfatning - jeg har ikke noe annet å holde meg til enn disse dokumentene vi har fått for bare en kort tid siden - men det er min oppfatning at det mest praktiske vel hadde vært om man hadde holdt seg til avtalen slik som den lyder, at den polske regjering hadde gjort opp med en gang direkte til Bondelaget ved hjelp av kreditten fra den norske regjering, og at forholdet så senere ble ordnet mellom de to regjeringer uten å dra inn Bondelaget gjennom en kredittavtale som skal løpe over en periode av 2 ½ år.

Vinje: Jeg vil stemme imot denne garantien. Jeg gjør det fordi jeg ikke vil være med på å tilskynde eller fremme hesteeksporten. Det er ikke en eksportgren som staten bør oppmuntre. Når man leser i avisene om alle de lidelser som dyrene blir utsatt for, synes jeg ikke det er ønskelig å få en slik eksport iverksatt. Jeg vil som sagt stemme imot, og jeg skal innskrenke meg til dette.

Statsråd Lange: Utenrikskomiteens formann anket over at varebytteavtalen med Polen ikke var forelagt Stortinget. Det har aldri vært praksis, så vidt jeg vet, at enkelte

varebytteavtaler blir særskilt forelagt Stortinget. De blir alle tatt med i traktatforelegget, som er fremmet i år på vanlig vis og som er under behandling i komiteen, så vidt jeg vet. At det ville bli nødvendig med en spesiell stortingsbeslutning om garanti for å få dette hestesalget i orden, var det ingen som kunne vite før denne avtalen den 8. april ble inngått med Bondelaget; og det er fordi man ikke har regnet med at det ville bli nødvendig med noen bestemt stortingsbeslutning, at ikke varebytteavtalen med Polen har vært forelagt for Stortinget som særskilt sak.

Statsråd Brofoss: Det spørsmål som utenrikskomiteens formann, hr. Wold, reiste om formen for dette lånet, er jo et rent formsspørsmål og et rent praktisk spørsmål. Den polske regjering har fått oppfylt sin rettighet etter avtalen til å få hestene levert mot kontant betaling for halvparten og at resten utstår på 2 ½ år. Det oppfyller denne nye avtale, som nødvendiggjør å etablere et formidlingsorgan for kjøpene. En fant ut da en tok spørsmålet opp, at det ville være naturlig å søke å få en av organisasjonene til å ta seg av dette rent praktiske spørsmål om å formidle salget. Da syntes en det også var riktig å forsøke å finne en mest mulig praktisk form for kreditten, og det syntes en det ville være når en samlet alle kredittytelsene på Norges Bondelag istedenfor å avgi en kredittgaranti overfor enhver som skulle selge hest. Enten dette formidlingsorgan var Norges Bondelag eller et annet organ, må i denne forbindelse være helt uten betydning.

Terje Wold: Jeg tror ikke at det for Stortingets behandling i dag har noen praktisk verdi hva man enn mener om det formelle spørsmål, men jeg mener at det av hensyn til denne art av sakers behandling i fremtiden er riktig av meg her å gjøre oppmerksom på at en traktat som denne, som forutsetter at det blir spørsmål om Stortingets bevilgningsmyndighet - den inneholder jo i §§ 2 og 3 bestemmelse om at den norske regjering skal stille en kreditt på 3,5 millioner kroner til den polske regjering - en slik traktat er ikke etter vår Grunnlov og vår konstitusjon gyldig uten at den har vært forelagt Stortinget til behandling. Da ville Stortinget ikke bare få saken forelagt her i et utsnitt eller et utdrag av en tilleggsprotokoll, men Stortinget ville få anledning til å se den egentlige traktat i hele sin sammenheng og kunne på det grunnlag ta sitt standpunkt til spørsmålet om godkjennelse eller ei. Det er også en ting til: I og med at Stortinget da prinsipielt hadde tatt et slikt standpunkt, ville vel på sett og vis spørsmålet om et særskilt forelegg for Stortinget senere ved proposisjon, slik som her, muligens vært overflødig. Iallfall er det på det punkt, som Stortinget vel vet, en viss dissens eller ikke hel enighet blant våre statsrettslærde. Jeg kan som sagt ikke her være enig med utenriksministeren. Jeg tror at den riktige måte hadde vært at selve traktaten hadde vært

forelagt, fordi den etter sitt innhold forutsetter stortingsbeslutning.

Moseid: Jeg er enig med utenriks- og konstitusjonskomiteens formann i hans forståelse av Grunnloven på dette punkt.

Det er sikkert mange som deler hr. Vinjes motvilje mot heste-eksporten til Polen, men spørsmålet må sees i en videre sammenheng enn hr. Vinje gjorde. Forholdet er det at vi også i høy grad er avhengig av import fra Polen, og i proposisjonen står det tydelig og klart om dette spørsmål:

«Spørsmålet viste seg å bli av vesentlig betydning når det gjaldt å sikre våre forsyninger av kull fra nevnte land, idet et beløp på kr. 7 500 000, som i siste instans var nødvendig, bare kunne dekkes ved en slik eksport fra norsk side.»

Under de omstendigheter tror jeg det er meget vanskelig å hevde et rent prinsipielt, følelsemessig standpunkt mot denne eksporten, ihvertfall har ikke jeg for min del kunnet gjøre det.

Smitt Ingebretsen: Jeg vil ganske kort si at jeg deler de samme betenkeligheter som utenrikskomiteens formann her har gitt uttrykk for. Jeg vil også gjerne få svar - og det ble ikke gitt, såvidt jeg oppfattet - på hans spørsmål om hvorfor det er nødvendig å behandle dette som en hemmelig sak. Jeg tror det er prinsipielt riktig at man innskrenker antallet av hemmelige saker til det absolutt minst mulige.

Statsråd Brofoss. Når saken er forelagt som hemmelig sak, skyldes det polsk ønske. Under forhandlingene oppstod der en meget vanskelig situasjon, idet de polske forhandlere - i likhet med i fjor - forlangte dollar for de polske kull. Vi sa at vi ikke så oss i stand til å imøtekomme et slikt krav, men vi erklærte oss villig til å overføre pund, om vi kunne få samtykke av Englands Bank. Etterat forhandlingene hadde gått i stå, og stod i 14 dager, erklærte de polske forhandlere til slutt at de kunne akseptere denne pundoverføring istedenfor dollar på én betingelse, og det var at dette ikke ble kjent for de andre kjøpere av kull. De forlangte samtidig at de måtte få ytterligere kreditt, utover det de hadde fått for to år siden, og som de for øvrig hadde gjort opp. Dette ønsket de også skulle ta form av en hemmelig protokoll. Det er derfor etter de forutsetninger som forhandlingene bygger på, nødvendig at denne sak behandles som hemmelig sak. Det er ikke noe norsk ønske, men et polsk ønske, som vi vel må ta hensyn til.

Komiteen hadde innstillet:

Til finansiering av utførsle av hestar til Polen i 1948 får Norges Bondelag eit rentefritt lån av staten si

kontanteige på opptil kr. 3 750 000. Det er føresetnaden at lånet skal vera betalt attende innan 30. juni 1951.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble vedtatt mot 7 stemmer.

Presidenten: Fra styret for Årdal Verk er det kommet en skrivelse til presidentskapet om å få et eksemplar av det stenografiske referat fra det hemmelige stortingsmøte om Årdal verk. Spørsmålet har vært i Industridepartementet til uttalelse, og i uttalelsen heter det:

«Industridepartementet har ikke noe å innvende mot at stenografisk referat av forhandlingene i hemmelig Stortingsmøte 27 april 1948 om A/S Årdal Verk blir tilstillet adm. direktør Aage W. Owe personlig.

Man skal samtidig be om at også Industridepartementet må bli tilstillet referat fra forhandlingene i samme møte.»

Det er ikke her spørsmål om offentliggjørelse av referatet, men om å la departementet og direktør Owe for Årdal Verk få et eksemplar. Presidenten vil høre om noen her i forsamlingen har noe å innvende mot det. - Da det ikke er skjedd, går presidenten ut fra at det kan imøtekommes.

Referat

Kgl. prp. om ervervelse av tomt til og forberedelse til bygging av ambassadehus i Stockholm.

Enst.: Tilstilles utenriks- og konstitusjonskomiteen.

Protokollen ble deretter opplest uten å foranledige noen bemerkning.

Møtet hevet kl. 9.20.